

Senioren zijn honkvast, is het algemene beeld. Vooral oudere senioren vinden een verhuizing te veel gedoe en blijven liever zitten op hun vertrouwde stek. Maar dat geldt niet voor jonge, vitale senioren. Welke gemeenten kunnen een instroom van deze groep verwachten?

Seniorentrek in Nederland: de kinderen achterna

Tegen de tijd dat mensen de 55-jarige leeftijd bereiken, is er het een en ander veranderd in de huiselijke situatie. De kinderen zijn de deur uit. Wonen dichtbij het werk is minder noodzakelijk, want het pensioen is in zicht. Dit lijkt een goed moment om de woonsituatie nog eens kritisch te bekijken. We kennen allemaal de verhalen van senioren die in Spanje overwinteren of zelfs emigreren. In Nederland zijn het de landelijke gebieden die zich mogen verheugen op een grote belangstelling. Maar niet iedereen zoekt de rust – soms hebben de kinderen een grote aantrekkingskracht.

De Randstad uit

Jaarlijks verhuizen er in Nederland ongeveer 120.000 jonge senioren (50-65-jarigen). Het grootste deel betreft een andere woning binnen de eigen woonplaats of gemeente, een derde kiest voor een andere gemeente in Nederland. Terwijl jongere Nederlanders vooral naar de Randstad trekken vanwege de werkgelegenheid, geldt daar voor senioren een vertrekoverschot: meer senioren verlaten de Randstad dan zich er vestigen. Dat geldt vooral voor de grote steden Amsterdam, Rotterdam, Den Haag en Utrecht. Waar gaan de senioren heen?

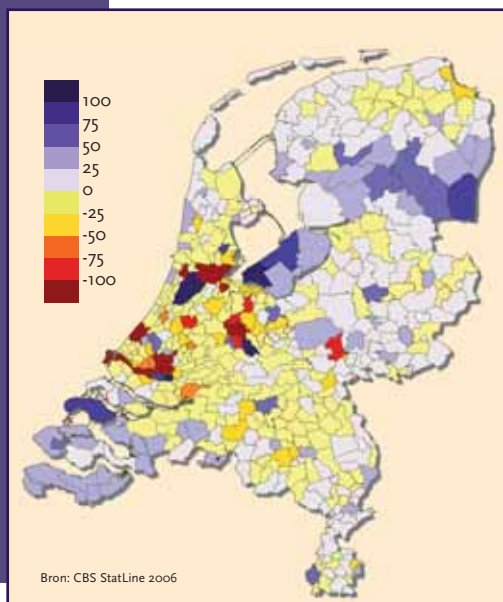
Twee typen gemeenten blijken vooral in trek. Ten eerste gemeenten die ooit zijn aangewezen als uitbreidingslocatie – groeikernen dan wel Vinex-locaties. Denk aan Almere, Barendrecht, Houten, Haarlemmermeer, Purmerend, Lelystad, Albrandswaard en IJsselstein. Ten tweede landelijke gemeenten, zoals Schouwen-Duiveland en Emmen (figuur 1).

Senioren hebben allerlei motieven om zich ergens te vestigen, zoals een mooie woning, een aantrekkelijke woonomgeving, de aanwezigheid van voorzieningen of

familie in de buurt. Voor degenen die binnen de eigen gemeente verhuizen is de woning waarschijnlijk de belangrijkste reden – bijvoorbeeld een gelijkvloerse woning, of een huis zonder bewerkelijke tuin.

Ook senioren die naar een andere gemeente verhuizen, doen dat deels vanwege de woning, maar vaak is er meer aan de hand. In de jaren zeventig zijn veel gezinnen uit de stad naar de groeikernen verhuisd. Hier zijn woningen met een tuin, veel groen en een veilige verkeerssituatie te vinden, ideaal om de kinderen groot te brengen. De senioren die nu naar deze gemeenten verhuizen doen dit over het algemeen omdat hun kinderen daar wonen: ze gaan de jongere gezinnen

Figuur 1: Gemiddeld migratiesaldo 50-65-jarigen per gemeente per jaar (2000-2004)

achterna. Dit gebeurt vaker in voormalige groeikernen en Vinex-locaties dan in landelijke gemeenten. Daar vestigen senioren zich dikwijls vanwege de rust.

Afstand

Figuur 1 laat zien dat gemeenten met een vestigingsoverschot vaak in de buurt van gemeenten met een vertrekoverschot liggen. Bijvoorbeeld Barendrecht en Rotterdam, Houten en Utrecht, en Haarlemmermeer en Amsterdam/Haarlem. Senioren verhuizen dan ook vaak over korte afstand. Zo komen de meeste vestigers in Houten uit de stad Utrecht of uit andere gemeenten in de regio (figuur 2). Dit geldt ook voor senioren die verhuizen naar andere groeigemeenten: zij komen merendeels uit de buurt.

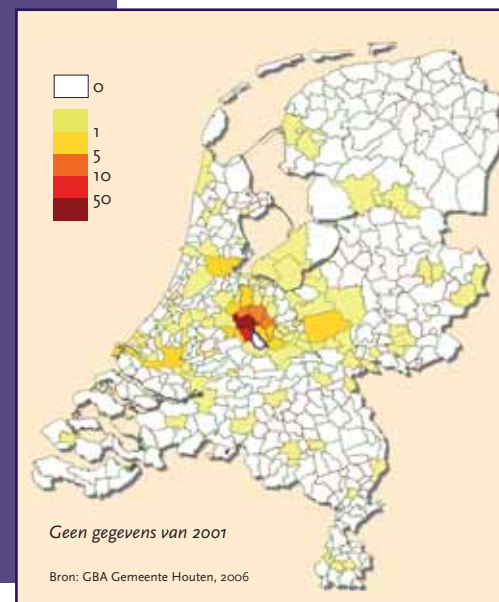
In de meer landelijke gemeenten is dat anders. Hoewel een groot deel van de pensioenmigranten in Emmen afkomstig is uit de aangrenzende gemeenten Coevorden en Borger-Odoorn, is de ruimtelijke spreiding veel groter. Deze senioren komen uit allerlei delen van het land (figuur 3). De langeafstandverhuizers hebben een voorkeur voor dorpen in het buitengebied. De helft van de senioren die over meer dan 150 kilometer naar de gemeente Emmen is verhuisd, kiest niet voor de stad Emmen, maar voor een buitendorp.

Vestigingsgemeente	Gemiddelde migratieafstand
Houten	33 kilometer
Emmen	140 kilometer

Back to the roots

Verhuizen over lange afstand is niet niks. Je laat de sociale contacten in je woonplaats achter en moet weer een nieuw sociaal leven opbouwen. Je zou verwachten dat pensioenmigranten die over lange afstand verhuizen

Figuur 2: Herkomst van pensioenmigranten in gemeente Houten, 55-70-jarigen (2000-2005)

Meer senioren verlaten de Randstad dan zich er vestigen.

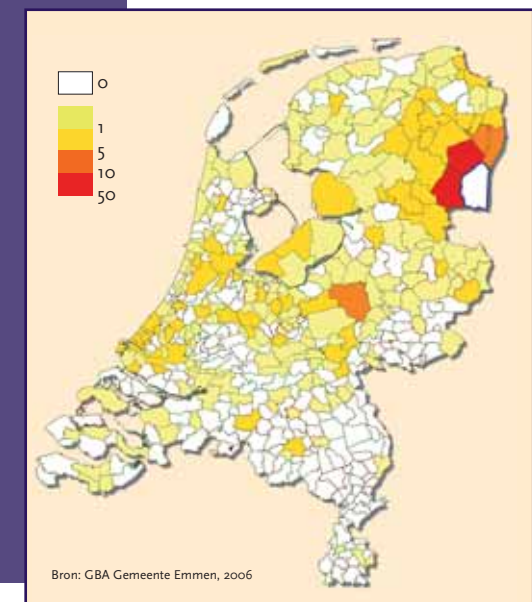
in het verleden al vaker zijn verkast, waardoor zij de stap makkelijker maken. Of dat zij verhuizen naar een plek waar ze al een sociaal netwerk hebben. Dit laatste geldt voor een kwart van de vestigers in Emmen; zij zijn in de streek opgegroeid. Maar er zijn ook mensen zonder binding met het gebied en zonder veel verhuiserfahrung, die de grote afstand naar de gemeente Emmen overbruggen.

Gezien de kosten zou je verwachten dat senioren met een hoog inkomen vaker verhuizen dan anderen. Maar dat is evenmin per definitie zo. Ook senioren met een laag inkomen en opleidingsniveau nemen die stap. Pensioenmigranten vormen dus een heel diverse groep.

Omdat het aantal senioren groeit, valt te verwachten dat de pensioenmigratie in Nederland zal toenemen. Ook al omdat de senioren van straks anders zullen zijn dan de huidige groep. Toekomstige senioren hebben naar verwachting een hoger inkomen, een betere gezondheid en andere normen en waarden – allemaal factoren die de kans op pensioenmigratie vergroten. Landelijke gemeenten en gemeenten met veel gezinnen, bereid je er maar vast op voor: de senioren komen eraan! ■

Dit artikel is gebaseerd op het afstudeeronderzoek van Annemarij Swart voor de faculteit Geowetenschappen aan de Universiteit Utrecht.

Figuur 3: Herkomst van pensioenmigranten in gemeente Emmen, 55-70-jarigen (2000-2004)

Twee derde verhuist binnen de eigen stad of gemeente.